

विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेमध्ये संवाद साधताना येणाऱ्या अडचणींचा अभ्यास

सारंग दशरथ पाटील

प्रस्तावना

भाषा ही मानवी संवादाचे प्रभावी साधन आहे. मराठी ही महाराष्ट्राची मातृभाषा असून शैक्षणिक, सामाजिक व सांस्कृतिक जीवनात तिचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे. तथापि, आजच्या बदलत्या शैक्षणिक व सामाजिक परिस्थितीत विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेत संवाद साधताना विविध अडचणींचा सामना करावा लागत आहे. प्रस्तुत संशोधन पेपरमध्ये या अडचणींचा सखोल अभ्यास करण्यात आलेला आहे.

संशोधनाची गरज

- मराठी भाषेचा वापर कमी होत चालला आहे
- इंग्रजी माध्यमाच्या प्रभावामुळे मराठी संवादात घट
- विद्यार्थ्यांच्या भाषिक कौशल्यांचा विकास आवश्यक

संशोधनाची उद्दिष्टे

1. विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेत संवाद साधताना येणाऱ्या अडचणींचा अभ्यास करणे
2. भाषिक कौशल्यांतील (ऐकणे, बोलणे, वाचन, लेखन) त्रुटी ओळखणे
3. शिक्षकांच्या दृष्टीने समस्या समजून घेणे
4. सुधारणा उपाय सुचवणे

संशोधन गृहितके

1. विद्यार्थ्यांना मराठी शब्दसंग्रह कमी आहे
2. इंग्रजी भाषेचा प्रभाव जास्त आहे
3. विद्यार्थ्यांमध्ये आत्मविश्वासाचा अभाव आहे

संशोधन पद्धती

- संशोधन प्रकार: वर्णनात्मक (Descriptive Research)
- नमुना: 100 विद्यार्थी, 50 शिक्षक
- साधने: प्रश्नावली, मुलाखत, निरीक्षण
- डेटा विश्लेषण: टक्केवारी, तक्ते व आलेख

मराठी संवादातील प्रमुख अडचणी

6.1 शब्दसंग्रहाचा अभाव

- योग्य शब्दांची निवड करण्यात अडचण
- मराठी शब्दांच्या ऐवजी इंग्रजी शब्दांचा वापर

6.2 उच्चारातील त्रुटी

- शुद्ध उच्चार न करणे
- बोलीभाषेचा अति वापर

6.3 आत्मविश्वासाचा अभाव

- सार्वजनिकरित्या बोलण्याची भीती
- चुका होण्याची भीती

6.4 व्याकरणातील अडचणी

- वाक्यरचना चुकीची असणे
- लिंग, वचन, काळ यातील गोंधळ

6.5 शैक्षणिक वातावरणाचा अभाव

- शाळेत मराठी भाषेचा कमी वापर
- इंग्रजी माध्यमाचा प्रभाव

6.6 डिजिटल व सामाजिक प्रभाव

- सोशल मीडियामध्ये मिश्र भाषा (Hinglish/Marathlish) वापर
- मराठी वाचनाची सवय कमी

डेटा विश्लेषण (उदाहरण)

अडचण	हो (%)	नाही (%)
शब्दसंग्रह कमी	72%	28%
आत्मविश्वास अभाव	68%	32%
व्याकरण त्रुटी	65%	35%

अर्थ: बहुसंख्य विद्यार्थ्यांना शब्दसंग्रह, आत्मविश्वास आणि व्याकरण या बाबतीत अडचणी येतात.

चर्चा

या संशोधनातून असे दिसून येते की मराठी भाषेतील संवाद कौशल्यांवर सामाजिक, शैक्षणिक व मानसिक घटकांचा प्रभाव आहे. विशेषतः इंग्रजी भाषेचा वाढता प्रभाव मराठीच्या वापरावर परिणाम करत आहे.

निष्कर्ष

विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेमध्ये संवाद साधताना शब्दसंग्रहाचा अभाव, व्याकरणातील त्रुटी, आत्मविश्वासाचा अभाव आणि इंग्रजीचा प्रभाव या प्रमुख अडचणी आहेत. या अडचणींमुळे प्रभावी संवाद साधण्यात अडथळे निर्माण होतात.

शिफारसी

1. शाळांमध्ये मराठी भाषेचा वापर वाढवणे
2. वाचन व बोलण्याचे उपक्रम आयोजित करणे
3. शिक्षकांनी संवादाधारित अध्यापन पद्धती वापरणे
4. विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास वाढवण्यासाठी स्पर्धा आयोजित करणे
5. मराठी साहित्य वाचनाची सवय लावणे

मर्यादा

- नमुना मर्यादित, विशिष्ट भौगोलिक क्षेत्र

उपसंहार

मराठी भाषेतील संवाद कौशल्यांचा विकास विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी अत्यंत महत्वाचा आहे. योग्य शिक्षण पद्धती, वातावरण आणि सराव यांच्या साहाय्याने या अडचणी दूर करता येऊ शकतात.

संदर्भसूची

1. महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद अहवाल
2. NCERT भाषा शिक्षण अहवाल
3. NEP 2020
4. विविध भाषाविज्ञान संशोधन लेख